

ІНТЕГРАЦІЯ КАПІТАЛІВ УЧАСНИКІВ ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВИХ ГРУП

Воробйов Ю.М., д.е.н., професор, НАПКБ

Фінансово-промислова група (ФПГ) є формою інтеграції різних видів капіталу, перш за все, капіталів промислових і торговельних компаній, а також капіталу фінансових інститутів, зокрема банків, страхових компаній тощо.

Об'єднання банківського і промислового капіталу не має усталеної форми, тому що ці об'єднання знаходяться в динаміці і мають безліч варіантів розвитку. Склад, структура і форма існування і управління фінансово-промисловою групою визначається індивідуально, що обумовлено об'єктивними та суб'єктивними складовими і чинниками формування та розвитку таких видів об'єднань.

В останні роки банківська система України характеризувалася стабільністю свого розвитку. Лише в кінці 2008 року у зв'язку з розгортанням світової фінансово-економічної кризи на теренах України усі відчували, що національна банківська система має значні недоліки, що можуть вплинути на розвиток як економіки, зокрема фінансово-промислових груп, так і всього суспільства.

Об'єднання банків і промислово-торгівельних підприємств у фінансово-промислові групи було пов'язано з тим, що саме банки повинні були забезпечити створення ефективних інвестиційних механізмів для реалізації великих та середніх інвестиційних проектів фінансово-промислових груп. При цьому банки виступають головними акумуляторами фінансових ресурсів, без яких неможлива господарська діяльність жодного суб'єкта підприємництва. Саме банки стають головними інвесторами більшості українських підприємств, забезпечуючи тим самим фінансове зростання української економіки. Однак у зв'язку з фінансово-економічною кризою, коли самі банки опинилися в скрутному становищі не всі фінансово-промислові групи країни змогли надати їм допомоги, збільшити їх уставні та балансові капітали з метою недопущення руйнування як окремих банків, так і всієї банківської системи країни.

Інтеграцію банків і промислових підприємств досліджували багато вчених, зокрема Алексєєв І.В. [1], Артемов В.І. [2, 3], Бесараб Є.О. [4, 5], Денисенко А.В. [6], Дзюблюк О. [7], Котц Д. [8], Куліш Г.П. [9], Мовсесян А.Г. [10], Нетесаний Ю.В. [11] та інші.

Проте подальше дослідження взаємовідносин банківського і промислово-торгівельного капіталу у складі фінансово-промислових груп є об'єктивно обумовленим процесом, особливо в умовах світової фінансово-економічної кризи.

Отже, основною метою статті є подальше дослідження інтеграції різних видів капіталів в сучасних умовах економічного розвитку при створенні та функціонуванні фінансово-промислових груп в Україні.

Участь банків в інвестиційних процесах на сучасному етапі розвитку економіки України здійснюється за такими напрямками:

1) інвестування власних фінансових ресурсів, що відбувається за умов, коли таких ресурсів достатньо. Проте у більшості вітчизняних банків, у т.ч. і банків з іноземним капіталом такі ресурси обмежені;

2) інвестування залучених ресурсів вітчизняних фізичних та юридичних осіб на умовах різних видів депозитів та цінних паперів. Даний напрям є головним в інвестиційній діяльності банківських інститутів в умовах сучасного етапу фінансування інвестиційних проектів в масштабах як окремих підприємств, так і фінансово-промислових груп;

3) залучення до інвестування державних інститутів. Цей напрям має право на своє життя, але необхідно вказати на його не велике значення на сьогодні, тому що державні інститути не мають відповідних коштів для здійснення капіталовкладень;

4) управління фінансовими ресурсами на умовах трасту. Однак такий напрям в інвестуванні з боку вітчизняних банків ще не одержав значного поширення, а тому займає не велику питому вагу серед існуючих напрямів інвестування;

5) залучення іноземних інвестиційних ресурсів. В останні 3 роки цей напрям здобув значного поширення серед більшості українських банківських інститутів. Проте у зв'язку з фінансово-економічною кризою іноземні інвестори і кредитори відмовилися надавати вільні фінансові ресурси українським банкам, що значно вплинуло на формування їх фінансового потенціалу та можливості здійснювати інвестування як в окремих підприємствах, так і в фінансово-промислових групах України. Але за умов стабільного економічного розвитку цей напрям є досить прогресивним і має значні перспективи, особливо при підвищенні якості діяльності та фінансової стійкості українських банків.

Для реалізації інвестиційного потенціалу, становлення та розвитку фінансово-промислових груп визначальними можуть стати відносини між кредитно-фінансовими інститутами, зокрема банками і промислово-торгівельними підприємствами, що входять до групи. Незважаючи на деякі позитивні зміни щодо розвитку вітчизняного фінансового ринку, можливо говорити лише про утворення деяких позитивних змін щодо банківської системи, хоча і вона в умовах фінансово-економічної кризи опи-

нилася в скрутному становищі завдяки відтоку чималої частини депозитів фізичних і юридичних осіб та необхідності погашення боргових зобов'язань перед іноземними кредитно-фінансовими інститутами. Інші фінансові інститути поки не досягли таких успіхів у своїй діяльності, тому на сьогоднішній день вони не в змозі акумулювати інвестиційні ресурси в достатньому обсязі для ефективного розвитку вітчизняних фінансово-промислових груп. Проте ми вважаємо, що з подальшим розвитком вітчизняного фінансового ринку такі фінансові інститути як страхові та лізингові компанії, фінансові та інвестиційні компанії, інвестиційні та пенсійні фонди наберуть значного рівня розвитку та зможуть значно збільшити інвестиційний потенціал розвитку сучасних українських фінансово-промислових груп.

Значне недофінансування промислових підприємств та наукових установ заважає динамічному розвитку української промисловості та економіки в цілому. Водночас більш активна діяльність банків у складі фінансово-промислових груп відкриває перед ними значні перспективи розвитку і забезпечує фінансову стабільність, оскільки банки отримують можливість акумулювати фінансові активи усіх учасників групи і розширити депозитну базу. Діяльність банку у складі фінансово-промислової групи сприяє його інформованості про фінансовий стан учасників ФПГ, знижує рівень кредитного та інвестиційного ризику, що також додатково сприяє активізації інвестиційних процесів групи.

Досвід більшості розвинутих країн світу показує, що саме завдяки створенню і ефективному функціонуванню фінансово-промислових груп в досить короткі строки вдалося вивести економіку країни з кризового стану.

Мета створення усіх фінансово-промислових груп — об'єднання інтересів фінансових інститутів і промислово-торгівельних підприємств в межах спільної реалізації інвестиційних проектів. Об'єднання декількох підприємств шляхом купівлі банком контрольного пакету акцій за відсутності довгострокового спільного фінансування інвестиційних проектів не можливо вважати фінансово-промисловою групою.

Головною проблемою вітчизняних фінансово-промислових груп є те, що недостатньо здійснюється фінансування інвестиційних проектів, які б враховували інноваційні складові. Інвестиційно-інноваційні проекти є основою для подальшого розвитку вітчизняної промисловості, виходу її на нові рубежі розвитку. Проте позитивні приклади щодо інвестування коштів банків в інвестиційно-інноваційні проекти в Україні можливо перелічити по пальцям. Особливо це необхідно зробити для промисловості, що займається виробництвом продукції на експорт. Конкуренція на світових товарних ринках зобов'язує постійно оновлювати свою продукцію, робити її більш дешевою та привабливою для покупців, що можливо завдяки постійного оновлення виробничого процесу, технічного та технологічного обладнання, технологій, впровадження досягнень вітчизняної та світової науки у виробництво. Сучасне фінансування інвестиційно-інноваційних проектів є запорукою економічного розвитку країни. Однак вітчизняні фінансово-промислові групи в період, коли були сприятливі умови для вкладання частини прибутків не зробили відповідних зусиль, що негативно відбилосся на їх діяльності в умовах фінансово-економічної кризи, яка охопила практичну всю економіку країни, особливо фінансово-промислові групи, що здійснюють діяльність на зовнішніх ринках. Тому експортна орієнтація вітчизняних фінансово-промислових груп є з одного боку позитивною, тому що забезпечує значний розвиток усіх інших сфер та видів економічної діяльності, а з другого боку — суттєво залежить від стану зовнішніх ринків, їх постійних коливань, попиту та пропозицій інших учасників цих ринків. Звідси, необхідно наполегливо працювати на розробку нової концепції розвитку як української економіки в цілому, так і окремих промислових підприємств і фінансово-промислових груп.

Ця концепція повинна полягати в тому, що а) необхідно здійснити диверсифікацію діяльності більшості українських промислових підприємств, зокрема і фінансово-промислових груп, тобто змінивши акценти з зовнішньої на внутрішню виробничо-збутову діяльність, що передбачає збільшення обсягів виготовлення та продажу продукції промислових підприємств на внутрішньому ринку; б) розширення масштабів фінансування інвестиційно-інноваційних проектів повного оновлення матеріально-технічної та технологічної бази українських промислових підприємств; в) підвищення ролі вітчизняних виробників на внутрішньому товарному та фінансовому ринку, з поступовою заміною іноземних товарів на вітчизняні з покращенням їх якості.

В умовах ринкової економіки промислово-торгівельні підприємства мають три основні джерела формування фінансових ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності:

1) чистий прибуток, який можливо, за винятком деякої частки, повністю використовувати для фінансування інвестиційної діяльності. Проте у більшості вітчизняних промислових підприємств, зокрема і тих, що увійшли до складу фінансово-промислових груп цей прибуток офіційно значно занижений, що не дає змогу його використовувати як основне джерело фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності;

2) фінансові ресурси банків, але цей напрям має як позитивні, так і негативні наслідки, що обумовлено сучасним станом вітчизняних банків та їх постійним намагання заробити на своїх корпоративних клієнтах значно більше, ніж того вимагають реальні умови надання інвестиційних кредитів;

3) фінансові ринки за рахунок емісії цінних паперів, зокрема акцій та облігацій. Однак цей ефективний засіб формування фінансових ресурсів дещо обмежений у зв'язку з тим, що: а) вітчизняні

підприємства у більшості випадків мають форму закритих акціонерних товариств чи товариств з обмеженою відповідальністю, що не дає можливості використовувати акції як інструмент додаткового залучення фінансового капіталу; б) використання корпоративних облігацій також має деякі обмеження, тому що вітчизняні підприємства не мають необхідного досвіду та відповідного рівня розвитку щоб залучати додаткові фінансові ресурси на відкритому ринку. Тому об'єднання банківського та промислово-торговельного капіталів і утворення на цій основі фінансово-промислових груп дає змогу отримати значні переваги над окремо функціонуючими промисловими і торгівельними підприємствами, в першу чергу, за рахунок консолідації чистого прибутку, банківського капіталу та постійної присутності на фінансових, зокрема фондових ринках, у т.ч. і вихід на зарубіжні фондові біржі та торгівельні майданчики.

Поряд з позитивними аспектами розвитку фінансово-промислових груп, необхідно вказати і на їх недоліки. Проблеми українських фінансово-промислових груп полягають у їх неоднорідності, що обумовлено наявністю різних підприємств, випадковістю їх утворення, хаотичністю придбання окремих підприємств головними учасниками таких груп у процесі приватизації державного майна. В умовах ажіотажу та високої інфляції на початку дев'яностих років ХХ століття підприємці вкладали кошти в промислові активи, не маючи при цьому серйозних управлінських технологій та стратегій, реальних намірів їх подальшого розвитку.

Сьогодні, коли акумуляція промислових активів в основному завершена, необхідно розробити програму, яка дасть змогу підприємствам отримувати прибутки — усім разом і кожному окремо, як складовій частині однієї фінансово-промислової групи. Крім того, доцільно визначити перспективні напрями розвитку в середині групи, бо головна ідея фінансово-промислової групи — об'єднання різних бізнес-напрямів щоб між ними виник синергетичний ефект.

Однак в цьому напрямі є дві основні лінії поведінки. Одна з них полягає в тому, що головні учасники та співвласники таких фінансово-промислових груп приймають рішення щодо більш чіткого окреслення діяльності власних ФПГ. За такого підходу ФПГ відмовляються мати у своєму складі безліч різних видів промислових, торгівельних та інших видів підприємств, а тому формують структуру фінансово-промислової групи яка б була більш конкурентоздатною та давала змогу одержувати більшу суму чистого прибутку на одиницю вкладеного капіталу. Друга з них полягає в тому, що у зв'язку з невизначеністю подальшого розвитку як вітчизняної економіки, так і світового господарства, існуючі бізнес-групи не в змозі остаточно визначитися з напрямками свого подальшого розвитку. Отже вони і далі будуть концентрувати різні види промислово-торговельних активів та намагатися об'єднати капітали тих підприємств, що не зовсім ефективно комбінуються між собою, доки не відбудеться другий етап перерозподілу власності, за якого частина власності відійде до складу інших учасників, зокрема нових та іноземних учасників великої підприємницької діяльності.

Банк як учасник фінансово-промислової групи виконує дві основні функції. Перша функція — обслуговування грошового потоку фінансово-промислової групи. Ця функція досить специфічна, особливо за умови розвитку української економіки. Банк, як правило, стає додатком бізнес-групи і не має значення для інвестиційно-інноваційного розвитку фінансово-промислової групи. Основне завдання такого банку — забезпечити надійний рух коштів учасників, так як можна більше прикрити не зовсім прозорі операції бізнес-групи щодо формування та використання фінансових коштів, зокрема й перерахування їх до закордонних рахунків основних співвласників таких бізнес-груп. Такий банк здебільшого невеликих розмірів, тому при видачі гарантій, пошуку іноземних інвесторів, маркетингових та інформаційних послуг його роль незначна. Необхідно також зауважити, що такі банки для більшості фінансово-промислових груп відіграють додаткову роль і не є головними її учасниками.

Друга функція — виконання банком ролі фінансового центру бізнес-групи, тобто банк стає головною (центральною) компанією фінансово-промислової групи і не тільки контролює фінансові потоки групи, але і здійснює загальну фінансово-інвестиційну діяльність бізнес-групи. Саме банк здійснює фінансовий менеджмент ФПГ в цілому та керує діяльністю усіх інших фінансових інститутів. Він діє в групі як компетентний радник і партнер. Частіше всього банк виступає у якості організатора (ініціатора) створення ФПГ.

Останніми роками інтерес банківських інститутів до фінансово-промислових груп постійно зростає, це можливо пояснити наступним:

1) зниженням прибутковості основних банківських операцій (зменшення процентної маржі, збільшенням ризиків, нестабільністю на валютному ринку, зменшенням доходності за ОВДП) та значним зростанням конкуренції на ринку банківських послуг, а в останні місяці ще значними вадами, які банки понесли у зв'язку з фінансово-економічною кризою. Сьогодні банки вже розуміють, що без розвитку промисловості неможливо забезпечити стабільне зростання банківської системи, а орієнтація на отримання спекулятивного прибутку гальмує розвиток банківських інститутів;

2) банк отримує можливість посилити свої фінансові позиції шляхом концентрації активів фінансово-промислової групи. Консолідація капіталу збільшує фінансові позиції банку, сприяє розвитку стратегічних цілей. А те, що банки були першими стабільними інститутами, дало змогу їм сконцентрувати відповідну частину кваліфікованих кадрів (хоча в умовах кризи частково таких кадрів банки вимушені були позбавитися). Саме банки вважаються інститутами з розвинутим корпоративним уп-

равлінням, тому при інтеграції напрацювання банківського інституту стає доступним іншим учасникам бізнес-групи;

3) зниженням та диверсифікацією кредитного ризику. Кредитування промисловості, особливо довгострокове, і досі є ризикованим в умовах економічної та політичної нестабільності в Україні. Саме ризики істотно обмежують довгострокове кредитування комерційними банками промислових об'єктів. Безпосередня можливість контролю за позичальником, включаючи менеджмент, ситуацію на підприємстві, грошові потоки, обіг ресурсів, прийняття інвестиційних рішень та інше, забезпечується лише при об'єднанні фінансового та промислового капіталів і утворення на цій основі ФПГ. За таких умов значно збільшується вірогідність повернення кредитів і банки можуть змінити структуру свого кредитного портфеля, збільшуючи долю довгострокового кредитування промислових підприємств;

4) отримуючи контроль над промисловими підприємствами, банк швидко розширює сфери свого впливу, збільшуючи свою долю на ринку лізингових, факторингових та інших послуг;

5) експансія іноземного фінансового капіталу та банківських структур, які за своїми фінансовими можливостями значно перевищують вітчизняні банки, різко скорочує клієнтську базу українських банків, саме в таких умовах вітчизняні банки у складі фінансово-промислових груп можуть не лише зберегти своїх клієнтів, а частково розширити її за рахунок нових підприємств та фізичних осіб, які працюють на підприємствах даних бізнес-груп.

Головна функція банку у складі ФПГ — інвестиційне кредитування проектів, залучення приватних інвесторів, зокрема і іноземних за рахунок емісії цінних паперів учасників бізнес-групи.

На сучасному етапі можливо виділити дві основні причини для інтеграції банківського капіталу з промисловим:

1) бажання здійснити диверсифікацію своєї діяльності;

2) придбання нових клієнтів.

Перша причина більш характерна для великих банків, які шукають механізми для оптимального розміщення вільних активів. Друга — актуальна практично для усіх українських банків.

Якщо фінансово-промислова група створена за ініціативою банку, то він відіграє роль координатора і акумулятора грошових коштів, забезпечуючи їх оптимальне розміщення, проводить взаєморозрахунки і касове обслуговування.

У діяльності ФПГ можуть знайти застосування сучасні банківські технології, усе розмаїття банківських операцій і схем використання фінансових інструментів. Банк-учасник ФПГ може налагодити грошово-кредитне забезпечення реального сектору, структурувати джерела фінансування, змінити загальну господарську політику групи.

При інтеграції банків у фінансово-промислові групи можливо виділити такі основні переваги та недоліки. Переваги:

1) збільшення власної фінансової бази за рахунок розширення клієнтури;

2) залучення більшої суми фінансових коштів за рахунок відкриття розрахункових рахунків усім членам бізнес-групи;

3) підвищення рівня кредитоспроможності і забезпечення меншого ризику при погашенні позик;

4) забезпечення більш чіткого процесу при організації погашення як короткострокових, так і довгострокових позик;

5) високий рівень інформованості про фінансовий стан, рух грошових активів і про очікувані платежі клієнтів.

Недоліки:

1) необхідність формування кредитних та інвестиційних портфелів банку зі зниженими відсотковими ставками;

2) можливі проблеми із залученням додаткових фінансових ресурсів при інвестуванні великих проектів, якщо учасників ФПГ дуже багато, а розміри банку не відповідають потребам розвитку бізнес-групи;

3) банку важко контролювати економічні нормативи, які встановлені НБУ, виходячи з того, що він не може відмовити у кредитуванні учаснику групи, якщо такий учасник за своїми параметрами не відповідає встановленим вимогам;

4) можуть з'явитися додаткові ризики в умовах ймовірності змін та невизначеності ситуації на фінансовому або товарному ринку.

Одним із основних факторів, який впливає на ефективність функціонування ФПГ, є якість фінансового менеджменту, наявність прозорої структури, що збільшує шанси фінансово-промислової групи при залученні фінансових коштів для інвестування.

Існує два основних підходи щодо здійснення фінансового менеджменту в рамках промислово-фінансової групи:

1) фінансовий менеджмент здійснюється банком, що входить в групу;

2) фінансовий менеджмент здійснюється центральною (головною) компанією фінансово-промислової групи або головним підприємством навколо якого побудована бізнес-група, що не є фінансовою установою.

Банк у фінансово-промисловій групі здатний забезпечити високий рівень фінансового менеджменту, що обумовлено двома головними причинами. Перша полягає у тому, що процес ефективного управління фінансами для забезпечення кращого функціонування, банк, як фінансовий інститут, проводить щоденно, тому він має значний досвід у здійсненні цієї роботи порівняно з іншими суб'єктами підприємництва. Друга полягає в тому, що для проведення висококваліфікованого фінансового менеджменту необхідно мати в штаті кваліфікованих працівників (спеціалістів). Враховуючи той факт, що більшість банківських службовців мають фінансову або економічну освіту, банк є ідеальною структурою на роль головної компанії фінансово-промислової групи.

Проте необхідно урахувати і специфіку фінансового менеджменту промислово-торговельного підприємства і банку, як фінансового інституту. Але навіть за таких застережень банк має усі необхідні переваги для здійснення фінансового управління в бізнес-групі поряд з промисловою або торговельною компанією.

Основним завданням фінансового менеджменту є розробка фінансової стратегії і тактики інвестиційної діяльності фінансово-промислової групи. До основних напрямів фінансового менеджменту бізнес-групи можливо віднести:

- 1) централізацію фінансових ресурсів із метою оптимізації їх використання;
- 2) розробку фінансової стратегії;
- 3) постійне коригування фінансової стратегії на основі аналізу ефективності попередніх результатів господарської діяльності;
- 4) фінансове планування і прогнозування на короткостроковий і довгостроковий період;
- 5) розробку фінансової політики для кожного суб'єкта ФПГ;
- 6) ведення консолідованого бухгалтерського обліку усіх підприємств, що входять до складу групи;
- 7) організацію взаємних розрахунків між учасниками ФПГ;
- 8) організацію розрахунків з бюджетом;
- 9) розробку нестандартних схем для розрахунків в середині групи (лізинг, факторинг та інші операції);
- 10) організацію залучення кредитних ресурсів, управління кредитним портфелем з метою його оптимального використання, своєчасного повернення та зменшення його вартості;
- 11) розробку та реалізацію емісійної політики бізнес-групи щодо цінних паперів;
- 12) розробку інвестиційної політики промислово-фінансової групи;
- 13) пошук інвесторів, в тому числі, іноземних;
- 14) оцінку ризиків;
- 15) оцінку матеріального і морального зносу виробничого обладнання та розробка плану заміни застарілого або зношеного обладнання.

На сьогоднішня вітчизняні банки-члени ФПГ умовно можливо поділити на три групи.

Перша включає до свого складу банки, що функціонують в галузевих ФПГ, в даний час ці групи є найперспективнішими. Сюди відносять ФПГ, у складі яких є експортно-орієнтовані підприємства. В останні роки вони були найприбутковішими. Проте в умовах кризи ці ФПГ одним з перших потрапили під удар світової фінансово-економічної кризи. А тому їх чисто експортна орієнтація показала, що в умовах сучасної світової економіки необхідно здійснювати більш ефективну диверсифікацію діяльності, у т.ч. в самій ФПГ.

Друга група — комерційні банки, які прагнуть створити власний конгломерат і самі виступають ініціаторами створення ФПГ. Між підприємствами таких груп технологічних і виробничих зв'язків майже не існує, всі вони належать центральній компанії — банку. Виходячи з того, що такі банки прагнуть розмістити власні активи за межами фінансової сфери, виникає необхідність активізації інвестиційного процесу. Так як підприємства-учасники ФПГ є фактичними власниками банку, то кредитування тут відбувається за схемою «прайм-райт», а банк отримує можливість здійснювати диверсифікацію своїх ризиків. Як правило, комерційні банки, що входять до складу такої групи — це великі, надійні банки, які намагаються працювати над найвигіднішими і найменш ризикованими проектами і мають політичний вплив. Але інколи ці банки здатні іти на ризики, при освоєнні нових економічних сфер (наприклад УкрСиббанк).

До третьої групи відносяться так звані банки — посередники. Тут банки виступають фінансовими посередниками між учасниками фінансово-промислової групи та третіми особами, що не несуть ніякого додаткового навантаження. Банки цієї групи виконують розподіл і розрахунково-касові операції, акумулюють зовнішні інвестиції, виступають гарантами при залученні зовнішніх позик. Масштабні вкладання у виробництво банки не здійснюють, обмежуючись короткостроковим кредитуванням (наприклад, банки у складі бізнес-групи «СКМ»).

Інтеграція банківського і промислово-торговельного капіталу в межах фінансово-промислової групи може відігравати провідну роль у поживленні інвестиційного процесу, відкриваючи наступні можливості:

- 1) акумулювання фінансових ресурсів ФПГ і отримання відносно дешевих фінансових ресурсів з іноземних джерел;

- 2) довгострокове відволікання фінансових ресурсів із гарантією їх збереження і цільового використання;
- 3) зниження ризику прямого і портфельного фінансування;
- 4) отримання стабільних доходів за рахунок вільних фінансових ресурсів;
- 5) перерозподіл інноваційних ризиків через утворення венчурних фондів у межах ФПГ.

Окрім залучення банками фінансових ресурсів для усіх членів фінансово-промислової групи, банк виконує функцію стратегічного управління фінансами групи, включаючи розрахунково-касове обслуговування, операції з готівковими ресурсами підприємств групи, управління ризиками, ліквідністю, утворення оптимальної системи фінансових потоків, проведення лізингових і факторингових операцій, допомогу в організації і проведенні емісії цінних паперів підприємств промислово-фінансової групи тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інтеграція банківського і промислово-торговельного капіталів у складі фінансово-промислової групи може суттєво підвищити ефективність фінансово-економічної діяльності бізнес-групи. Завдяки акумулюванню банками значних фінансових ресурсів для усіх членів групи можливо здійснити як короткострокову, так і довгострокову інвестиційно-інноваційну діяльність забезпечуючи вихід всіх підприємств групи до нових виробничих і технологічних рубежів, що дає змогу значно підвищити конкурентоспроможність самих підприємств, а також їх продукції та послуг.

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що не зважаючи на світову фінансово-економічну кризу, інтеграція банківського і промислово-торговельного капіталу є важливим етапом розвитку вітчизняної економіки за якої відкриваються нові можливості підйому інноваційного розвитку не окремих підприємств, а цілих корпорацій, холдингових компаній тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев И.В. Побудова оптимальної структури інвестицій учасників ФПГ / Алексеев И.В. — Львів: ДУ «ЛП», 2003. — 346 с.
2. Артемов В.І. Виробничо-фінансові групи територіально-галузевого типу / Артемов В.І. // Регіональна економіка. — 2002. — №1. — С. 65-75.
3. Артемов В.И. Территориальная производственно-финансовая интеграция / Артемов В.И. — Харьков: Юринком Интер, 2000. — 248 с.
4. Бесараб Є.О. Формування промислово-фінансових груп в Україні та стимулювання руху інвестиційних ресурсів / Бесараб Є.О. // Фінанси України. — 2001. — №6. — С. 114-119.
5. Бесараб Є.О. Роль банку у формуванні інвестиційних ресурсів ФПГ / Бесараб Є.О. // Фінанси України. — 2002. — №1. — С. 31-37.
6. Денисенко А.В. Банківська система ПФГ та фондовий ринок, як фактор активізації інвестиційної діяльності / Денисенко А.В. — К.: Знання, 2001. — 121 с.
7. Дзюблюк О. Інтеграція банківського та промислового капіталів і кредитні відносини / Дзюблюк О. // Економіка і управління. — 2001. — №10. — С. 11-17.
8. Котц Д. Банковский контроль над крупными корпорациями в США / Котц Д. [пер. с англ., А.В. Полетаев, Л.С. Худякова]. — М.: Прогресс, 1982. — 280 с.
9. Куліш Г.П. Створення промислово-фінансових груп в Україні / Г.П. Куліш // Фінанси України. — 2001. — №11. — С. 71-74.
10. Мовсесян А.Г. Интеграция банковского и промышленного капитала: современные мировые тенденции и проблемы развития в России / Мовсесян А.Г. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 444 с.
11. Нетесаний Ю.В. Роль банку у складі фінансово-промислової групи / Ю.В. Нетесаний // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія: «Економіка». — 2006. — №90. — С. 34-36.